

Nhân dân: nhân tố quan trọng trong thực hiện chính sách xây dựng nông thôn mới

Tô Trọng Mạnh
Trường Đại học Nội vụ Hà Nội

Xây dựng nông thôn mới và việc thực hiện chính sách xây dựng nông thôn mới là chủ trương đúng đắn của Đảng, là chính sách lớn của Nhà nước, nhằm tạo ra sự chuyển biến sâu sắc, toàn diện về kinh tế, văn hóa, chính trị, xã hội ở nông thôn. Muốn vậy, cần phải phát huy tổng hợp của các yếu tố. Từ thực tiễn xây dựng nông thôn mới ở nước ta thời gian qua có nhiều yếu tố ảnh hưởng đến việc thực hiện chính sách xây dựng nông thôn mới, trong những yếu tố đó không thể không kể đến vị trí, vai trò của nhân dân — nhân tố quan trọng trong thực hiện chính sách xây dựng nông thôn mới, vậy vai trò của nhân tố này được thể hiện như thế nào? Và làm sao để nhân tố tiếp tục phát huy hiệu quả vai trò đó của mình, đó là lý do tác giả nghiên cứu và đưa ra bài viết này.

1. Vị trí, vai trò của nhân dân - nhân tố quan trọng trong thực hiện chính sách xây dựng nông thôn mới

Một là, vai trò chủ thể của người dân trong việc thực hiện chính sách xây dựng nông thôn mới thể hiện ở khâu đầu tiên chính là người dân đã phổ biến tuyên truyền chính sách xây dựng nông thôn mới. Hướng ứng phong trào thi đua “Cả nước chung sức xây dựng nông thôn mới” cùng với việc triển khai thực hiện nhiệm vụ chính trị của ngành, cấp mình, gần phong trào thi đua với thực hiện thắng lợi nhiệm vụ phát triển kinh tế - xã hội hàng năm Nhân dân đã góp phần tuyên truyền về nhiệm vụ xây dựng nông thôn mới trong các tổ chức, đoàn thể, đến các thôn bản, tổ dân phố góp phần tạo chuyển biến sâu sắc đến nhận thức của đội ngũ cán bộ, đảng viên và các tầng lớp nhân dân về mục đích, ý nghĩa, nội dung của chương trình xây dựng nông thôn mới, từ đó tích cực, tự giác hưởng ứng, tham gia một cách chủ động, linh hoạt và hiệu quả.

Hai là, vai trò chủ thể của người dân trong việc thực hiện chính sách xây dựng nông thôn mới thể hiện ở việc phân công phối hợp thực hiện chính sách xây dựng nông thôn mới. Ở khâu này, nhân dân chính là nhân tố tham gia lao động trực tiếp vào các hoạt động thực hiện xây dựng nông thôn như: đầu tư xây dựng cơ sở hạ tầng, các hoạt động của các nhóm khuyến nông, khuyến lâm, nhóm tín dụng tiết kiệm và những công việc liên quan đến tổ chức tiếp nhận, quản lý và sử dụng công trình. Người dân trực tiếp tham gia vào quá trình chủ trì trong việc lập kế hoạch có sự tham gia cho từng hoạt động thì công, quản lý và duy tu bảo dưỡng, từ những việc tham gia đó đã tạo cơ hội cho người dân có việc làm, tăng thu nhập cho người dân. Với nội dung này, nhân dân thể hiện vai trò không chỉ ở phạm trù vật chất, tiền bạc mà còn ở cả phạm trù

nhận thức về quyền sở hữu và trách nhiệm, tăng tính tự giác của từng người dân trong cộng đồng. Hình thức đóng góp có thể bằng tiền, sức lao động, vật tư tại chỗ hoặc đóng góp bằng trí tuệ.

Ba là, vai trò chủ thể của người dân trong việc thực hiện chính sách xây dựng nông thôn mới thể hiện ở việc đôn đốc thực hiện chính sách xây dựng nông thôn mới. Điều này được thấy rõ nhân dân chính là người tham gia xây dựng kế hoạch, chương trình và tổ chức thực hiện, huy động nguồn lực trong việc xây dựng nông thôn mới ở địa phương mình. Vai trò của Nhà nước, chính quyền địa phương chỉ là hỗ trợ, thúc đẩy, định hướng, dẫn dắt người dân, còn nhân dân trực tiếp đôn đốc, nhắc nhở nhau thực hiện chính sách. Điều này càng thể hiện quan điểm của chủ nghĩa Mác - Lê-nin “cách mạng là sự nghiệp của quần chúng” và tư tưởng của Hồ Chí Minh “lấy sức dân để làm lợi cho dân”.

Bốn là, vai trò chủ thể của người dân trong việc thực hiện chính sách xây dựng nông thôn mới thể hiện ở việc đánh giá, tổng kết rút kinh nghiệm trong quá trình thực hiện chính sách xây dựng nông thôn mới. Vai trò này được thể hiện từ việc thông qua các chương trình, hoạt động có sự giám sát và đánh giá của người dân, để thực hiện các quy chế dân chủ cơ sở của Đảng và Nhà nước nói chung và nâng cao hiệu quả chất lượng công trình. Ở những công trình có nhiều bên tham gia, sự kiểm tra, giám sát của cộng đồng hưởng lợi có tác động tích cực trực tiếp đến chất lượng công trình và tính minh bạch trong việc sử dụng các nguồn lực của Nhà nước và của người dân vào xây dựng, quản lý và vận hành công trình. Việc kiểm tra có thể được tiến hành ở tất cả các công đoạn của quá trình đầu tư trên các khía cạnh kỹ thuật cũng như tài

chính. Cùng từ đây, nhân dân có quyền quản lý và thụ hưởng chính sách, đó là các thành quả của các hoạt động mà người dân đã tham gia. Các công trình sau khi xây dựng xong cần được quản lý trực tiếp của một tổ chức do nông dân hưởng lợi lập ra để tránh tình trạng không rõ ràng về chủ sở hữu công trình. Việc tổ chức của người dân tham gia duy tu, bảo dưỡng công trình nhằm nâng cao tuổi thọ và phát huy tối đa hiệu quả trong việc sử dụng công trình.

Tóm lại, phải phát huy vai trò chủ thể của nhân dân trong việc thực hiện chính sách xây dựng nông thôn mới vì nguồn lực của Nhà nước rất hạn hẹp trong khi đó nguồn lực từ trong nhân dân rất dồi dào, phải huy động tối đa các nguồn lực mới có thể đem lại thành công của chương trình. Nguồn lực của nhân dân cần huy động ở đây không chỉ là tiền của, công sức mà còn cả trí tuệ. Xây dựng nông thôn mới phải phát huy vai trò chủ thể của người dân còn vì đây là quá trình nâng cao đời sống vật chất và tinh thần của mỗi người dân. Thực tiễn xây dựng nông thôn mới ở các địa phương cho thấy nơi nào huy động được trí tuệ, tâm huyết, tiền của, công sức của mỗi người dân cùng với Nhà nước và địa phương thực hiện các tiêu chí xã nông thôn mới thì sớm đạt đích xã nông thôn mới và ngược lại.

Sự tham gia của người dân vào việc xây dựng nông thôn mới được coi như nhân tố quan trọng, quyết định sự thành bại trong quá trình thực hiện chính sách. Khi nhân dân tham gia vào quá trình xây dựng nông thôn mới với sự hỗ trợ của Nhà nước, người dân tại các cộng đồng dân cư nông thôn sẽ từng bước được nâng cao kỹ năng, năng lực về quản lý nhằm tận dụng triệt để các nguồn lực tại chỗ và bên ngoài. Vai trò của người dân ở đây còn được nhìn nhận ở góc độ: Dân biết, dân bàn, dân đóng góp, dân làm, dân kiểm tra, dân quản lý và dân hưởng lợi. Như vậy, vai trò của người dân vẫn theo một trật tự nhất định, các trật tự ở đây hoàn toàn phù hợp với quan điểm của Đảng ta "lấy dân là gốc".

Hiện nay, kết quả bước đầu thực hiện Chương trình mục tiêu Quốc gia xây dựng nông thôn mới đã tạo sự chuyển biến về nhận thức đối với các cấp, các ngành, đặc biệt đã khơi dậy vai trò chủ thể, tạo niềm tin, tự giác tham gia của người dân địa phương trong xây dựng nông thôn mới. Việc thực hiện chính sách đã mang lại những kết quả đáng khích lệ, cơ sở hạ tầng và bộ mặt nông thôn của các xã đã có sự thay đổi đáng kể, nhiều hệ thống nước sạch cung ứng nhu cầu xử lý chất thải đã hoạt động có hiệu quả. Sản xuất nông nghiệp và ngành nghề đã đạt được hiệu quả nhất định.

Tuy vậy, vẫn còn một số tồn tại hạn chế mà trong đó là việc thực hiện chương trình vẫn chủ yếu xuất phát từ mong muốn của cấp trên đưa xuống. Sự tham

gia của người dân từ khâu đề xuất những công trình thiết yếu cho đời sống, sản xuất... đến việc quản lý điều hành còn rất yếu, nhiều nơi người dân hầu như không được tham gia mà chỉ được vận động khi cần đóng góp, do đó nhiều công trình không thực sự là nhu cầu bức xúc của nhân dân nên xây dựng xong không được đưa vào sử dụng một cách có hiệu quả và nhanh chóng xuống cấp. Một số đoạn đường dân hiến đất, hiến cây cối nhưng lại không tham gia chính trang tu tạo lại đường khi đã giải tỏa xong, người dân vẫn chưa thực sự nhiệt tình trong việc tham gia thực hiện các tiêu chí của Chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng nông thôn mới. Vì thế cần có những giải pháp phù hợp nhằm phát huy vai trò của nhân dân trong việc thực hiện chính sách xây dựng nông thôn mới.

2. Giải pháp để phát huy vai trò của nhân dân trong việc thực hiện chính sách xây dựng nông thôn mới

Cả lý luận và thực tiễn đều cho thấy chỉ có phát huy vai trò chủ thể của nhân dân mới bảo đảm sự thành công trong chính sách xây dựng nông thôn mới. Để làm được điều đó, đòi hỏi các cấp chính quyền ở địa phương và chính người dân phải nâng đòng, sáng tạo, chủ ý thực hiện tốt một số giải pháp sau:

Về phía cán bộ và các cấp chính quyền ở địa phương.

Thứ nhất, chính quyền và các tổ chức đoàn thể ở địa phương phải thực hiện tốt công tác dân vận. Các cấp chính quyền cần tích cực tuyên truyền, vận động để người dân hiểu chương trình xây dựng nông thôn mới nhằm mục đích phát triển nông thôn toàn diện, bền vững, góp phần nâng cao hơn nữa đời sống vật chất và tinh thần của chính dân cư nông thôn. Trong xây dựng nông thôn mới, người dân vừa là người làm vừa là người thụ hưởng. Đồng thời, các cấp chính quyền cũng cần chú ý tuyên truyền cho người dân hiểu trong điều kiện nguồn ngân sách hạn hẹp, Nhà nước chỉ hỗ trợ một phần kinh phí, hỗ trợ kỹ thuật,... còn vai trò chính vẫn là mỗi người dân. Khi người dân hiểu thấu đáo vấn đề này, sẽ không còn tư tưởng trông chờ, ỷ lại.

Thứ hai, cán bộ chính quyền và các tổ chức đoàn thể ở địa phương phải thực sự gương mẫu đi đầu trong việc đóng góp tiền của, ngày công để nhân dân nhìn vào đó thực hiện. Hơn nữa, họ đang sinh sống và công tác tại địa phương nên cũng cần có trách nhiệm góp công, góp của vào sự nghiệp xây dựng nông thôn mới ở địa phương như những người dân bình thường khác.

Thứ ba, để phát huy tối vai trò chủ thể của nhân dân, các cấp chính quyền phải phát huy dân chủ, tạo điều kiện để nhân dân tự quản, tự nêu ý kiến và bàn bạc quyết định chương trình xây dựng nông thôn mới

ở địa phương. Chỉ khi nào cán bộ chính quyền lấy công khai, minh bạch làm đầu, phát huy tính dân chủ ở cơ sở, tạo điều kiện cho người dân có quyền quyết định việc sử dụng nguồn vốn do mình đóng góp, giám sát việc sử dụng nguồn vốn đó thì người dân mới tích cực, hăng hái đóng góp tiền của để xây dựng nông thôn mới.

Thứ tư, cán bộ chính quyền khi huy động sức dân vào xây dựng nông thôn mới không được làm quá sức dân. Người dân không phải trong một sớm một chiều được thụ hưởng những kết quả từ việc xây dựng nông thôn mới nên ngay từ đầu kêu gọi họ đóng góp quá sức sẽ tạo cho họ cảm giác chương trình nông thôn mới là một gánh nặng. Vì vậy, cán bộ chính quyền khi huy động sức dân phải vừa sức, từng bước, tránh nóng vội.

Về phía nhân dân:

Thứ nhất, người dân phải chủ động ra quyết định làm cái gì? Công việc nào ưu tiên làm trước, công việc nào có thể làm sau. Bởi sau khi bàn luận, phân tích được điểm mạnh, điểm yếu, những thuận lợi và khó khăn của cộng đồng nơi họ đã sinh sống làm ăn bao đời nay do đó việc ra quyết định của người dân là rất quan trọng. Bởi sự lựa chọn của người dân sẽ phù hợp với nguồn lực của chính họ, phù hợp với nguồn lực của địa phương và của Trung ương hỗ trợ cho họ để các hoạt động đạt hiệu quả cao nhất.

Thứ hai, người dân phải thể hiện được quyền làm chủ của mình, tùy thuộc vào điều kiện và khả năng của chính họ, một số hoạt động tại địa phương người dân có thể đảm nhiệm để có cơ hội đóng góp công sức tiền của cho quê hương trong xây dựng nông thôn mới. Bên cạnh đóng góp cho cộng đồng, họ còn có thể thêm thu nhập từ những hoạt động của chương trình thay vì phải đi thuê từ bên ngoài cộng đồng.

Thứ ba, bản thân người dân tự giác chính trang nhà cửa, sân vườn cổng ngõ của họ theo quy hoạch chung của xã, đóng góp cho văn minh sạch đẹp của làng, xã từ chính nhà mình: Xây đủ các công trình vệ sinh, bố trí khu chăn nuôi hợp vệ sinh, cải tạo vườn, ao (vừa có thêm thu nhập) cải tạo ngõ trường rào để có cảnh quan đẹp vừa tạo môi trường sinh thái. Không thể có nông thôn mới nếu các hệ thống công cộng đẹp mà nơi ở của người dân lại xập xệ hoang tàn.

Thứ tư, người nhân dân phải thực sự hiểu được, thấy được là họ làm cho chính mình, thực hiện theo chủ trương của Đảng và Nhà nước, tự đầu tư nâng cao hiệu quả sản xuất kinh doanh để thoát nghèo và làm giàu. Hay nói cách khác là: "chủ thể" cần thể hiện ở chỗ người dân phải từ nhu cầu tăng thu nhập mà chủ động tìm đến khoa học kỹ thuật, pháp học, quyết định đầu tư, chọn hướng sản xuất và thâm canh trên ruộng vườn của mình để có năng suất cao.

Việc thực hiện thành công chính sách xây dựng xây nông thôn mới sẽ thực sự tạo ra bộ mặt mới cho nông thôn, nâng cao đời sống của một bộ phận lớn người dân Việt Nam. Để làm được điều đó, cần thực hiện tổng hợp các biện pháp để phát triển nông thôn và cần phát huy vai trò của nhân dân trong thực hiện xây dựng nông thôn mới. Sự tham gia của nhân dân và cộng đồng đóng vai trò quan trọng giúp việc xây dựng nông thôn mới đi đúng trọng tâm, trọng điểm; giải quyết tốt những khó khăn bức xúc của người dân trong sản xuất, phát triển kinh tế nâng cao đời sống vật chất và văn hoá của họ. Chính vì vậy cần phải khẳng định và phát huy hơn nữa vai trò chủ thể của nhân dân trong thực hiện Chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng nông thôn mới ở nước ta hiện nay./.

Tài liệu tham khảo

Ban Chấp hành Trung ương Đảng (2008), Nghị quyết số 26-NQ/TW ngày 05 tháng 8 năm 2008 về nông nghiệp, nông dân, nông thôn.

Ban Chấp hành Trung ương Đảng (2008), Nghị quyết số 26-NQ/TW, ngày 05/8/2008 của Ban Chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản Việt Nam (khoá X), về nông nghiệp, nông dân, nông thôn, Hà Nội.

Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn (2005), Chương trình phát triển nông thôn làng xã mới giai đoạn 2006 - 2010, Hà Nội.

Hà Thị Thùy Dương (2016) "Phát huy vai trò chủ thể của người dân trong xây dựng nông thôn mới" Bài đăng trên tạp chí cộng sản.

Hồ Anh Đào "Vai trò chủ thể của người dân trong xây dựng nông thôn mới, từ cơ sở lý luận đến thực tế triển khai thực hiện" Bài đăng trên website <https://ubmt.quangbinh.gov.vn>.

Triệu Việt Dũng (2016). "Công tác tuyên truyền trong xây dựng nông thôn mới" Bài đăng trên tạp chí cộng sản.

Nguyễn Linh Khiếu (2017). "Vai trò chủ thể của nông dân trong xây dựng nông thôn mới" Bài đăng trên tạp chí cộng sản.